

O PODSTATE UMENIA A BYTOSTIACH DUCHOVNÉHO SVETA

(Berlín, 28. október 1909)

Rudolf Steiner

Pred nami sa do diaľky rozprestiera široká plocha, ktorá je celá zasnežená. A tu – rieky a jazerá pokryté ľadom. Tiež neďaleký breh mora je z veľkej časti zaľadnený mohutnými plávajúcimi kryhami, tu a tam nízke stromčeky a kroviská celé zasnežené, zľadovatené s visiacimi cencúľmi. Je večer. Slnko už zapadlo, ale zanechalo za sebou zlatú žiaru červánkov.

V našej krajine stoja dve ženské postavy. A z večerných červánkov sa rodí posol, akoby ho vyslali vyššie svety, aby sa postavil pred obe ženy a s napätím načúval, čo vyjadrujú ich ústa o ich najvlastnejších citoch a najvlastnejších zážitkoch.

„Mrzmem!“ povie jedna z prítomných žien a tisne svoje údy k telu, akoby sa chcela sama do seba zahaliť. – Druhá vysliela svoj pohľad do diaľok na zasnežený kraj, vody pokryté ľadom, stromy zarastené cencúľmi a v úplnom zabudnutí svojho citu, v úplnom zabudnutí toho, čo jej dáva zakúsiť treskúci mráz v okolitej krajine, sa z jej pier derú slová: „Jak čarokrásna je krajina okolo!“ Je cítiť, ako do jej srdca prúdi hrejivý pocit, pretože zabúda na všetko, čo by mohla cítiť pod vplyvom mrazivej prírody. Jej vnútro premáha ohromujúca nádhera mrazivej krajiny.

Slnko sa viac vzdáľuje, červánky pomaly strácajú svoju farbu a obe ženské postavy upadajú do hlbokého spánku. Spánok ženy, ktorá predtým tak veľmi cítila mráz vo svojej vlastnej telesnosti, by ju bol takmer usmrtil. Tá druhá sa ponára do spánku, v ktorom ešte doznievajú pocity, ktoré by sa dali vyjadriť slovami: „Ach, aká krása“, a ktoré i v spánku dávajú údom teplo a život. Avšak skôr,

než usnula, začula táto ženská postava od mladíka, ktorý sa zrodil z večerného jasu červánkov, slová: „Ty si umenie!“. Do spánku si potom už niesla všetko, čo získala z dojmov z krásnej krajiny. Neustále sa jej ale do spánku miesilo niečo ako sen, čo vlastne nebol sen, ale skôr skutočnosť, čo len svojou podobou bolo snu blízke, však vo svojej podstate zjavením skutočnosti, ktorá predtým nebola duši ženy prístupná.

To, čo tu zažívala, nebol sen, bolo to len snu podobné. Bolo to niečo, čo by sa mohlo nazvať astrálnou imagináciou. A ak to chceme nejako vyjadriť, nepodariť sa nám to odieť do slov inak, než že to podáme v obrazoch, v ktorých prehovára imaginatívne poznanie. Lebo duša ženy vedela v tomto okamžiku, že o tom, čo jej naznačil mladík slovami „Ty si umenie!“ možno hovoriť len intímne, len keď sa do slov zahalia zážitky imaginatívneho poznania. A tak sú tiež v tomto prípade do slov zahalené dojmy z imaginatívneho poznania duše onej ženy.

Keď precitol jej vnútorný zmysel a ona mohla aspoň niečo rozoznať, všimla si pozoruhodnú postavu – takú postavu, ktorú musela sledovať úplne inak, než ako by si človek púhym fyzickým poznaním duchovnú postavu predstavoval. Z toho, čo by ešte pripomínalo zmyslovo-hmotný svet, mala táto postava len pramálo. Snáď len to, že sa javila ako tri navzájom prepojené kruhy. Tri kruhy, ktoré stáli nad sebou, jeden akoby stál zvisle, druhý vodorovne a tretí sprava doľava. To, čo plynulo a prúdilo týmito kruhmi, nebolo nič, čo by vytváralo zmyslovo-hmotný dojem. Pripomínalo to skôr niečo čisto duševné, niečo, čo môžeme prirovnávať s pocitmi a zážitkami duše. Ale z tejto postavy vyžarovalo niečo, čo nemožno pomenovať inak, než že povieme: to, čo vyžarovala, bolo podobné v hĺbke zadržanému, intímnemu smútku, smútku z niečoho. Keď to duša ženy videla, odhodlala sa opýtať: „Z čoho pramení tvoj smútok?“

Tu sa jej dostalo od duchovej postavy odpovede: „Ó, nie bez dôvodu žijem v tejto nálade, lebo som vysokého duchovného pôvodu. Ako sa ti teraz javím, tak sa prejavujem rovnako ako

ľudská duša. Ale musela by si vystupovať vysoko do hierarchických ríši, keby si chcela objaviť môj prapôvod. Až sem zostúpil môj duch z vyšších hierarchií sveta. Za to mi ale ľudia, ktorí sú na druhej strane života vo fyzickom svete, ktorý si usnutím opustila, títo ľudia mi odňali posledného z mojich potomkov, posledného, ktorý zo mňa vzišiel, mi odňali, prisvojili si ho a pripútali k skalnatému útvaru, potom čo ho najskôr zmenšili, ako sa len dalo.

A duša ženy sa vzopäla k tomu, aby sa opýtala: „Kto si vlastne? Dokážem veci pomenovávať len tými slovami, na ktoré si spomínam zo života na fyzickej úrovni. Ako pochopím tvoju bytosť a bytosť tvojho potomka, ktorého ľudia spútali?“

„Na druhej strane, vo fyzickom svete, ma ľudia označujú jedným zmyslom, úplne malým zmyslom. Označujú ma zmyslom, ktorý nazývajú zmysel pre rovnováhu a ktorý je maličký a obsahuje tri neúplné kruhy, ktoré sú prikované v uchu. To je môj posledný potomok. Odtrhli mi ho do onoho sveta a odňali mu to, čo mal tu, aby bol vo všetkých smeroch voľný. Každý z kruhov roztrhli a na každej strane pripevnili k nehybnému základu. Tu – ako ma tu vidíš – nie som pripevnená a ukazujem na všetky strany kruhy, ktoré mám v sebe a sú úplné. Tu som zo všetkých strán úplná a v sebe uzatvorená. Až tu vidíš moju skutočnú podobu!

A duša ženy sa vzopäla k otázke: „Ako by som ti mohla pomôcť?“

Tu povedala duchová postava: „Iba tak mi môžeš pomôcť, že zjednotíš svoju dušu s mojou a všetko, čo ľudia na druhej strane prežívajú vďaka zmyslu pre rovnováhu, do mňa tu preniesieš. Potom do mňa vrastieš a budeš mať takú veľkosť ako ja. Potom oslobodíš svoj zmysel pre rovnováhu a povstaneš – duchovne oslobodená – z pozemských pút!“

A duša ženy to učinila. Zjednotila sa s duchovou postavou a ako sa s ňou zjednocovala, pocítila, že niečo musí vykonať, a tak položila jednu nohu pred druhú, premenila pokoj na pohyb a pohyb na kruhový tanec a pohybovou formou všetko uzatvorila.

„Teraz si ma premenila!“, riekla duchová postava. „Teraz som tým, čím môžem byť len vďaka tebe, vďaka tomu, čo si práve urobila. Stala sa zo mňa časť teba tak, že ma ľudia v tejto podobe môžu len tušiť. Stala som sa tanečným umením. Pretože si chcela zostať dušou a neuspokojila si sa s fyzickou hmotou, mohla si ma oslobodiť. A zároveň si ma svojím vykročením vyviedla k duchovným hierarchiám, ku ktorým náležim, Duchom pohybu; a uviedla si ma k Duchom formy, keď si uzatvárala svoj pohyb. Mňa samotnú si uviedla k Duchom formy. Teraz ale nesmieš ísť ďalej, pretože keby si postúpila len o krok ďalej, než čo si učinila kvôli mne, bolo by všetko, čo si vykonala zbytočné. Lebo Duchovia formy sú tí, ktorí mali za úlohu ovplyvňovať a viesť všetko, čo sa stalo v priebehu pozemského vývoja. Keby si vkročila do toho, čo je úlohou Duchov formy, zničila by si, čo si práve vytvorila. Nutne by si totiž upadla do oblasti, ktorú na druhej strane označujú tí, ktorí vám prinášajú zvesti z duchovných ríš, pri popise astrálneho sveta ako „žiar žiadostí“. Tvoj duchovný tanec by sa premenil na to, čo má pôvod v divokej žiadosti, ako keď sa ľudia venujú tomu, čo dnes zo mňa poznajú ako to jediné, keď sa venujú tancu. Keď ale takto zostaneš pri tom, čo si teraz učinila, vytváraš svojím tanečným pohybom a zakončením pohybu vo forme obdoby oných mohutných tancov, ktoré planéty a Slnko prevádzali v nebeskom priestore, aby vôbec umožnili hmotne-zmyslový svet!“

Ďalej žila duša ženy v tomto stave. A tu k nej pristúpila iná duchovná postava, - opäť veľmi, veľmi rozdielna od toho, ako si ľudia hmotne-zmyslovým poznaním obyčajne duchov predstavujú. Predstúpilo pred ňu niečo, čo vlastne ako postavu nešlo popísať tromi rozmermi, ale čo sa vyčerpávalo v dvojrozmernej ploche. Ale táto postava bola zvláštna. Aj keď bola len dvojrozmerná, videla ju duša ženy vďaka svojmu imaginatívneho stavu neustále z dvoch strán – z každej strany úplne inak.

Opäť sa duša ženy spýtala postavy: „Ktože si?“

A postava odpovedala: “Ó, pochádzam z vyšších oblastí, zostúpila som až k oblasti, ktorá sa u vás nazýva oblasťou ducha a tu oblasťou

Archanjelov. A na túto úroveň som zostúpila. Tu som musela zostúpiť, aby som sa dotkla fyzicko-zmyslovej ríše zeme. Ale tam mi ľudia odtrhli posledného z mojich potomkov, odňali mi ho a zatvorili ho do vezenia ich vlastnej fyzicko-zmyslovej postavy. V hmotnom svete ho nazývajú jedným zo svojich zmyslov a označujú ho ako „zmysel pre vlastný pohyb“, teda pre to, čo v nich žije, keď pohybujú svojimi údmi, časťami svojho organizmu.“

A duša ženy sa pýtala: „Čo pre teba môžem urobiť?“. Postava odvetila: „Zjednot' svoju vlastnú bytosť s mojou tak, že tvoja bytosť splynie s mojou!“

Duša ženy to učinila. Zjednotila sa s duchovnou postavou a úplne do nej vkĺzla. Opäť duša ženy rástla a rástla a bola veľká a krásna. A oná duchovná postava jej povedala: „Vzhliadni, pretože si to učinila, získala si možnosť vkladať do duší ľudí vo fyzickom svete zvláštnu schopnosť, - schopnosť, ktorá žije v časti toho, čím ťa nazval mladík, pretože tým si sa stala, umením pantomímy, umením mimického výrazu.“

A pretože si duša ešte pamätala na svoju pozemskú podobu, pretože len pred nedávnom usnula, mohla do svojej pozemskej podoby nechať vplynúť všetko, čo získala tým, že sa zjednotila s onou duchovnou postavou. A stala sa vzorom umelca – míma.

„Istú hranicu ale nesmieš prekročiť!“ riekla duchová postava. „To a iba to, čo vykonávaš ako pohyb, smieš nechať vplynúť do formy. Hneď, ako do toho vsunieš svoje vlastné želanie, zničíš formu a vznikne len úškľabok a osud tvojho umenia bude spečatený. To sa stalo ľuďom vo fyzickom svete. Do pantomimického výrazu vkladali svoje želania, svoje žiadosti a vyjadrovali tak sami seba. Ty by si ale mala byť výrazom nesebeckého postoja, tak budeš vzorom pantomimického umenia!“

Ďalej žila duša onej ženy v tomto stave a tu sa k nej priblížila iná duchovná postava, ktorá sa javila v podobe čiary, a keď duša ženy spozorovala, že je i táto duchovná postava, ktorá sa pohybovala po

čiare, naplnená smútkom keď sa opýtala: „Čo pre teba môžem urobiť?“ tu riekla postava: „Ó, pochádzam z vyšších oblastí a sfér. Ale zostúpila som hierarchiami k ríši, ktorú tí, ktorí sa venujú duchovnej vede, označujú ako oblasť Ducha osobnosti a ktorú majú ľudia len ako odlesk.“ – A tiež táto postava musela priznať, že pri dotyku s ľuďmi stratila posledného zo svojich potomkov. A ďalej riekla: „Ľudia nazývajú posledného z mojich potomkov svojim „životným zmyslom“, - tým, čím cítia svoju vlastnú osobnosť, čo ich naplňa ako okamžitá nálada, čo im hovorí, ako sa práve cítia a čo v sebe prežívajú ako posilu a záťaž vlastnej postavy. Ale tento zmysel si ľudia v sebe pevne spútali.“

„Čo pre teba môžem urobiť?“ spýtala sa duša ženy? Opäť žiadala duchovná postava: „Splyn s mojou vlastnou bytosťou! Nechaj vonku všetko, čo v sebe ľudia majú len sami zo seba, splyn s mojou postavou a zjednot sa so mnou samotnou!“

A duša ženy to skutočne urobila. Tu spozorovala, že sama, pretože mala oná postava len podobu čiary, že sama začala do všetkých strán vyžarovať silu, že sama naplnila postavu, ktorú zanechala na zemi, na ktorú si spomenula a ktorá sa jej tu zjavila len v novom lesku, v novej kráse. A tak riekla duchovná postava: „Týmto skutkom si dosiahla niečo, čo ťa znova činí časťou vo veľkej oblasti tej činnosti, ktorou si bola nazvaná. V tomto okamžiku si sa stala tým, čo leží i v možnostiach ľudí fyzického sveta: Stala si sa vzorom sochárstva!“

Vzorom sochárstva bola teraz duša ženy. A ako vzor sochárstva mohla teraz vďaka tomu, čo prijala, a vďaka onomu Duchu osobnosti, do duší ľudí vlievať túto schopnosť. Tým dala ľuďom na zemi sochárstvo a tiež vôbec možnosť tvoriť obrazy vo všetkých rozmeroch priestoru.

„Ale nesmieš urobiť ani o krok viac, než si urobila. Musíš celkom zostať v tejto forme, pretože to, čo je v tebe, sa môže viesť len k Duchom formy a ich oblastiam. Lebo ak sa dostaneš ešte ďalej, tak nevyhnutne pôsobíš ako ríša, ktorá podnecuje ľudské žiadosti.“

Ak nezostaneš pri ušľachtilej forme, tak sa to práve v tejto oblasti nemôže prejaviť ako niečo dobré. Pokiaľ si ale zachováš ušľachtilú formu, tak do nej budeš môcť naliať niečo, čo bude možné až v ďalekej budúcnosti. A potom, keďže ľudia ešte zďaleka nedosiahli tej podoby, ktorej prostredníctvom by mohli žiť čistý život v tom, čo v nich dnes ešte majú vo svojej moci úplne iné mocnosti, potom im môžeš ukázať, čo môžu ľudia raz v prečistenom stave zažiť na budúcej planéte Venuši, kde budú žiť v úplne premenenej podobe. Potom môžeš naznačiť, aká čistá a cudná bude v budúcnosti ľudská podoba.“

A z premenlivého mora imaginatívnych útvarov a podôb sa zjavilo niečo ako vzor Venuše Méloskej.

„Pri tvorení formy je ti daná hranica, ktorú nesmieš prekročiť. V okamžiku, keď – hoc aj málo – hranicu prekročíš tak, že zničíš silnú osobnosť, ktorá nutne udržuje celok formy človeka, ocitáš sa na hranici toho, čoho si ešte schopná v oblasti krásy, v oblasti umeleckého diela.“

A znova sa z vlniaceho nekonečne sa meniaceho mora astrálne-imaginatívneho sveta vynorila postava. Pri pohľade na ňu bolo poznať, ako tým, čo ju vnútorne naplňalo, bola vonkajšia forma človeka dovedená tvrdo až k hranici, kde by forma poprela spojitosť osobnosti, kde by osobnosť zanikla, keby sa len o kúsok ešte pokročilo. A z obrazov astrálneho sveta sa vynorila postava Laokoóna.

Zážitky ženskej duše v imaginatívnom svete týmto ale neskončili. A ocitla sa pri postave, u ktorej vedela: „Tá vo hmotnom svete neexistuje, ani nič podobné neexistuje v hmotnom svete, s touto postavou sa stretávam prvýkrát tu. Snáď sa nachádza v hmotnom svete tu a tam niečo, čo ju vzdialene pripomína, ale nikde nie je v takej dokonalej podobe ako tu.“ – Bola to zvláštne zatrpknutá postava, ktorá na otázku ženy prezradila, že pochádza nie len z vysokých, ale i ďalekých oblastí a že ale prv musí pôsobiť v tejto hierarchickej oblasti, ktorá sa nazýva oblasť Duchov formy. „Ľudia

hmotného sveta“ – rozprávala duši ženy postava – „neboli nikdy schopní stvárniť ma tak, aby mi to, čo vytvorili, v úplnosti zodpovedalo. Lebo moja postava tak ako sa nachádza tu, neexistuje vo fyzickom svete. Preto ma museli rozkúskovať. Môžem ti tak ale dať novú schopnosť, keď splníš, čo máš splniť, keď sa so mnou spojíš, zjednotíš, budeš môcť vkladať do duší ľudí zvláštnu schopnosť fantázie. Pretože sa ale v človeku trhá, môže sa celok objaviť len tu a tam rozdelený na jednotlivé formy. Nie je vo mne nič, čo by sa dalo nazvať niektorým ľudským zmyslom, zato ma ale ľudia nemohli spútať. Mohli ma ale roztrhať na jednotlivé kusy. Tiež mi ale odobrali môjho posledného potomka. Roztrhali ho na jednotlivé kusy.“

A opäť sa duša ženy – nezdráhajúcej sa priniesť obeť a byť na okamžik tak roztrhaná – zjednotila s touto duchovnou bytosťou. Tá jej potom povedala: „Teraz, potom čo si toto vykonala, stala sa z teba časť toho, čím si bola ako celok nazvaná. Stal sa z teba vzor architektúry, vzor stavebného umenia. Ľuďom môžeš darovať vzor architektonickej fantázie, keď do ľudskej duše naleješ, čo si práve získala. Ale budeš im môcť sprostredkovať iba tú architektonickú fantáziu, ktorá im ukáže jednotlivosť toho, čo ľuďom umožňuje uskutočniť stavby, ktoré majú podobu niečoho, čo sa šíri z duchového sveta zhora dole, ako je to vidieť na pyramíde. Dáš ľuďom schopnosť, aby vytvorili akúsi nádobu toho, čo som ja, keď ich primáš k tomu, aby stavebné umenie využívali na chrámy ducha a nie na niečo, čo má slúžiť pozemským účelom a aby tento charakter vtisli vonkajšej podobe stavieb.“

A z vlniaceho sa astrálneho mora sa vynoril grécky chrám, rovnako ako sa predtým takto objavila pyramída.

A opäť sa objavila z vln mora astrálneho sveta iná postava, - postava, ktorá nesmerovala odhora dole, nerozširovala sa smerom dole, ale ktorá smerovala do výšky: bola to tretia postava, ďalší kus, na ktorej musela byť rozorvaná architektonická fantázia. Vynorila sa gotická katedrála.

Ďalej pokračoval život duše ženy v imaginatívnom svete. A objavila sa tu iná postava, ešte vzdialenejšia a podivuhodnejšia ako tá predchádzajúca. Veľmi vzdialená a cudzia, veľmi podivuhodná. Prúdilo z nej niečo ako vrelá láska a zasa niečo, čo bolo chladné ako ľad.

„Kto si?“ riekla duša ženy.

Pravé meno poznajú vo fyzickom svete len tí, ktorí ľuďom podávajú poznanie duchovného sveta. Iba tí dokážu moje meno správne používať. Pretože sa volám intuícia! Volám sa intuícia a pochádzam z ďalekej ríše. A keď som z ďalekej ríše putovala do sveta, zostúpila som z ríše Serafínov!“

Postava intuície bola serafínska bytosť. A duša ženy sa opäť spýtala: „Čo si praješ, aby som učinila?“

„Zjednot' sa so mnou! Zober svoju odvahu a zjednot' sa so mnou! Len tím dokážeš potom na zemi v dušiach ľudí zažiť schopnosť, ktorá je časťou ich činnosti fantázie a z teba sa stane ďalší diel toho, čím ťa nazval mladík.“

A duša ženy sa odhodlala k tomuto činu a stala sa niečím, čo bolo v podstate vo svojej vonkajšej podobe skutočne veľmi vzdialené a cudzie všetkému, čo je vonkajšia fyzická ľudská postava, to mohol posúdiť iba ten, kto nazerá hlboko do duše človeka samotnej. Len s niečím duševným sa dalo teraz porovnať to, na čo sa teraz premenila duša ženy, ktorá v sebe pred tým niesla ešte niečo éterné.

„Za to, že si to vykonala“, riekla duchová, serafínska postava, ktorá mala meno intuícia, „za to teraz môžeš ľudí vybaviť schopnosťou, ktorá je vlastne maliarskou fantáziou. Stal sa z teba vzor maliarstva. Tým dokážeš zažívať v ľuďoch zvláštnu schopnosť. Vďaka tebe, vďaka tomu, že v sebe máš maliarsku fantáziu, získa jeden z ľudských zmyslov zvláštny dar. Je to oko, ktoré v sebe má niečo, čo ako myslivá činnosť nie je dotknuté vlastnou ľudskou svojbytnosťou, čo v sebe má spájajúce

a všezahrňujúce myslenie vonkajšieho sveta. Tento zmysel bude schopný rozpoznať v tom, čo je inak bez života a bez duše, duševná bytosť, ako prežiaruje povrch vonkajšieho sveta. Všetko, čo sa inak zjavuje na povrchu vecí ako farba a tvar, sa ľudia naučili vd'aka tvojej schopnosti oduševniť. Budú to brať tak, že prostredníctvom farby prehovára duša, nie iba jej vonkajšia zmyslovosť, že prostredníctvom farby, ktorú ľudia vykúzlia na ploche, prehovára niečo ako vnútro tej farby, ako teda všetko, čo pochádza odo mňa, vyjavuje navonok vnútro vecí. Naučíš ľudí, ako majú i do neživej prírody, ktorá sa inak javí len v neoduševnených farbách a tvaroch, svojim vlastným duševným svetlom vnášať to, čím je duševný pohyb. A dáš im tiež možnosť premeniť pohyb na pokoj, zachytiť, čo je premenlivé vo vonkajšom fyzickom svete. Naučíš ich zachycovať prchavé a nestále farby, na ktorých sa len kmitne slnečný paprsk, i farby, ktoré sú v neživej prírode!“

A z vlniaceho sa mora imaginatívneho sveta vystúpil obraz, znázorňujúci krajinomalbu. A vystúpil ešte iný obraz, ktorý znázorňoval niečo iné. Duchová postava jej vysvetľovala: „Prostredníctvom schopnosti, ktorú ľudom dáš, ich naučíš to, čo sa v ľudskom živote stane a čo človek zažije za krátku alebo dlhú dobu, za minútu alebo za hodinu alebo za storočie a čo sa stlačí do krátkeho okamžiku. Umožníš ľudom, že i vtedy, keď sa minulosť a budúcnosť mohutne krížia, naučíš ich, že i keď sa tieto dva pohyby z minulosti a z budúcnosti stretnú, ako možno ich stretnutie udržať v rovnomernom a vyrovnanom pokoji.“

A z vlniaceho sa sveta imaginácie sa vynoril obraz poslednej večere od Leonarda da Vinciho.

Ale stretneš sa tiež s ťažkosťami. Najväčšie ťažkosti nastanú vtedy, keď ľudí necháš, aby využili svoju schopnosť k zachyteniu niečoho, v čom je už pohyb a duša na fyzickej úrovni. Tam sa najľahšie zmýliš. Tu bude hranica toho, kde ľudské umelecké pokusy, ako odlesky tvojho pravzoru, ešte pôjde nazývať umením. Tu sa ukrýva nebezpečie.“

A z vlnenia mora imaginatívneho sveta vystúpil portrét.

Ďalej potom žila duša ženy v imaginatívnom svete. A pristúpila k nej iná postava, opäť cudzorodá a nepodobná čomukoľvek, čo možno nájsť vo fyzickom svete – opäť niečo, čo možno nazvať nebeskou postavou, ktorú nemožno zrovnať s ničím z fyzickej úrovne. A duša ženy sa pýtala: „Kto si?“ – Tu riekla oná postava: „Ó, na zemi mám len jedno meno, ktoré správne používajú iba tí, ktorí ľuďom prinášajú zvesti z duchovného sveta a tí ma nazývajú inšpirácia. Pochádzam z ďalekej ríše, ale svoje miesto som najskôr mala v oblasti, ktorá sa na zemi, keď sa hovorí o duchovnom svete, nazýva oblasť Cherubínov.“

Z imaginatívneho sveta sa objavila cherubínska postava. Na otázku duše ženy: „Čo pre teba môžem urobiť?“ opäť riekla: „Musíš sa premeniť na mňa. Musíš so mnou splynúť!“

A napriek nebezpečeniu, ktoré s tým bolo spojené, zjednotila sa duša ženy s cherubínskou bytosťou. A tým bola ešte menej podobná všetkému fyzickému, čo sa nachádza v pozemskom svete. Ak bolo ešte možné o tej predchádzajúcej postave povedať: V pozemskom svete existuje aspoň niečo ako jej obdoba, bolo treba túto cherubínsku postavu označiť ako niečo, čo nešlo prirovnať k ničomu z pozemského sveta. I duša ženy bola teraz vskutku málo podobná všetkým pozemským veciam a bytostiam. Bolo na nej teraz vidieť, že prešla do duchovnej ríše, prináležala celou svojou bytosťou duchovnej ríši, ktorú nemožno nájsť v zmyslovom svete.

„Pretože si to učinila, môžeš teraz do ľudských duší vkladať jednu zvláštnu schopnosť. Keď sa táto schopnosť rozvinie vo fyzickom svete v dušiach ľudí, ožije ako hudobná fantázia. Ľudia nebudú mať nič, čo by si mohli vziať z vonku – tak cudzia si ty a tvoja schopnosť celému pozemskému životu – aby mohli dať pevnú formu tomu, čo pociťuje duša samotná ako tvoju inšpiráciu. Budú to musieť sami úplne nanovo oživiť zmyslom, s ktorého činnosťou majú vo svojom bežnom živote iné skúsenosti: budú tu musieť dať celkom inú podobu zmyslu pre tóny, budú musieť nájsť hudobný

tón vo vlastnej duši. Z vlastnej duši budú musieť tvoriť ako z nebeských výšin! A keď budú ľudia tvoriť týmto spôsobom, tak vyplynie z ich duše niečo, čo bude akoby odlesk všetkého toho, čo len nedokonale plynie a vyrastá vo vonkajšej prírode. Z duší ľudí vyplynie ako odlesk to, čo vonku zurčí potok, čo vietor uvádza do pohybu, čo zaburáca hrom. No nie ich nádoba, ale niečo, čo ako samozrejماً sestra pristúpi k všetkej majestátnosti prírody, ktorá akoby vyplývala z neznámych duchových hlbín. To bude tryskať z duše človeka. Ľudia tým budú schopní vytvoriť niečo, čo zem obohacuje, čo je na zemi nové, čo by tu bez tvojej schopnosti nebolo, čo je na zemi ako semeno budúcnosti. A ty ľudom umožníš vysloviť to, čo žije v ich duši, čo by ale nikdy nedokázali vysloviť, keby boli odkázaní len na to, čo majú teraz, na myšlienku, na pojem. Umožníš všetkým citom, ktoré by pojem spálili, ktoré by samé zmrzli, keby boli odkázané len na pojem, všetkým citom, pre ktoré je pojem najnenávidenejším nepriateľom, aby na perutiach spevu a piesne vdychovali do okruhu zeme najvnútornejšiu bytosť duše a aby tým okruhu zeme natrvalo dávali niečo, čo by tam inak nebolo. Vďaka tvojej schopnosti dokážu ľudia sústrediť v tom, čo si vydobyli, vo svojich symfonických hudobných dielach, všetky zložité silné city, ktoré v ľudskej duši žijú ako ďalší mohutný svet a ktoré ani nemožno v tejto podobe prežiť vo vonkajšom svete. Prežiť by ich mohol len ten, kto by svojou dušou precestoval nebeské priestory a svetové dejiny, všetky tie ríše, ktoré vo vonkajšom svete prežiť nemožno, pretože by sem musela vplynúť ľudská skúsenosť z tých najrôznejších prúdov, ktoré sa vyvíjali stáročiami a tisícročiami.“

A duša ženy pochopila, ako sa z duchovných výšin sveta znáša to, čo sa označuje ako inšpirácia a ako sa to má vyjadrovať obyčajnou ľudskou dušou. Pochopila, že to možno vyjadriť, len keď to učiní prostredníctvom tónov. Vedela teraz, čo opisuje duchovný bádateľ, keď popisuje samotný svet inšpirácie ako taký a ako by sa to malo vo fyzickom svete vyjadrovať fyzickými výrazovými prostriedkami, ako by to nemala byť len púha podoba, ale pred ľuďmi bezprostredne predstúpiť: takto to môže byť podané iba v hudobnom umeleckom diele. A duša ženy pochopila, ako by mohla byť práve v hudobnom

diele podaná oná ohromná skutočnosť, ako kedysi oheň lásky bohyne Gaii zapálil vlastné city boha Urana, že by sa mohlo vyjadriť, čo sa stalo, keď chcel Kronos osvietiť Diovým svetlom, čo v ňom žilo ako duchovná bytosť! – Tak hlboké zážitky mala duša ženy vďaka stretnutiu s touto cherubínskou bytosťou.

A ešte hlbšie sa duša ženy vžívala do toho, čo sa nazýva imaginatívny svet. Priblížila sa k nej iná postava, opäť skutočne vzdialená tomu, čo poznala zo zeme. A keď sa duša ženy spýtala: „Kto si?“, odpovedala duchová postava: „Moje meno používajú správne tí, ktorí na základe duchovnej vedy v hmotnom svete oznamujú duchovnú udalosť. Lebo ja som imaginácia a pochádzam z ďalekej ríše. Ale z tejto ďalekej ríše som sa odobrala do oblasti hierarchie, ktorá sa nazýva oblasť Duchov vôle.“

„Čo by som pre teba mala urobiť?“ pýtala sa opäť žena.

Aj táto postava z oblasti Duchov vôle žiadala, aby sa s ňou duša ženy zjednotila celou svojou bytosťou. A tá sa opäť stala tak nepodobnou obyčajnej podobe duše. Stala sa z nej celkom len duševná postava.

„Za to, že si to urobila, dokážeš teraz duši človeka vdýchnuť schopnosť, ktorú ľudia na zemi zažívajú ako básnickú, ako poetickú fantáziu. Stal sa z teba vzor poetickej fantázie. Tvojim prostredníctvom budú ľudia môcť vyjadrovať vo svojej reči niečo, čo by nikdy nemohli vyjadriť, pokiaľ by sa držali len vonkajšieho hmotného sveta a chceli sledovať len veci, ktoré sa nachádzajú v hmotnom svete. Tvoja fantázia dá ľuďom možnosť vyjadriť všetko, čo sa dotýka ich vlastnej vôle a čo by sa inak vyjadriť nemohlo, nemohlo by pozemskými vyjadrovacími prostriedkami vyprúdiť z ľudskej duše. Dáš ľuďom možnosť, aby to vyjadrili. Na perutiach rytmu, metra, všetkým, čo ľuďom budeš schopná dať, vyjadrí ľudia skutočnosti, pre ktoré by bola reč inak príliš hrubým nástrojom. Umožníš im, aby vyjadrili, čo by sa inak vyjaviť nedalo!“

A v obraze lyriky sa vynorilo, čo ako inšpirácia prebiehalo po stáročia od pokolenia k pokoleniu.

„Budeš tiež môcť zhrnúť, čo by inak nebolo možné popísať ako vonkajšiu fyzickú udalosť. Tvojimi vyslancami sú speváci, básnici všetkých dôb. V epike zhrňujú to, čo je výťažkom života celého ľudstva. A to, čo ako formu prijíma vôľa, keď proti sebe búri vášne, čo by ľudia nikdy na zemi v hmotnom svete nedokázali dobojovať, to svojimi prostriedkami vykúzlíš pred nimi na scéne, keď im ukážeš, ako zrážky vášní spôsobujú smrť jedného a víťazstvo druhého!“

A v tomto okamžiku v sebe duša ženy spozorovala taký vnútorný zážitok, ktorý by bolo možné označiť len výrazom, ktorý je na zemi známy ako prebudenie.

Čím sa prebudila? – Tým, že uvidela to, čo na zemi nie je, akoby v zrkadlovom obraze. Sama sa bytostne zjednotila s imagináciou a teraz zbadala zrkadlový obraz imaginácie v poetickom umení. Tým precitla. Musela týmto precitnutím opustiť snivú ríšu ducha, ale na druhej strane vošla tiež do niečoho, čo bolo aspoň podobné duchovnému životu spirituálnej imaginácie, i keď len ako jej mŕtvy zrkadlový obraz. Tým precitla.

A pretože sa prebudila, uvidela, že noc zatiaľ uplynula. Opäť sa kolo nej rozkladala zasnežená krajina, boli tu cencúle na stromoch. Ale keď precitla, spozorovala, že vedľa nej ležala tá druhá žena, stuhnutá mrazom, ktorým trpela, pretože ju nič vnútorne neprehrievalo, čo by si so sebou vzala ako zážitok krásy onej krajiny. Duša ženy, ktorá toľko toho v noci prežila, si teraz všimla, že tá druhá žena, ktorá tu bola celá stuhnutá, pretože nemohla v duchovnom svete nič prežiť, že to je ľudská veda. A ujala sa jej, aby jej mohla predať niečo zo svojho tepla. Hýčkala ju a starala sa o ňu a žena pookrievala pod dojmom toho, čo so sebou priniesla duša druhej ženy, pod dojmom jej nočných zážitkov.

Na východnom obzore vystupovali ranné červánky a ich žiara sa jemne rozlievala po krajine. Ohlasovalo sa Slnko. Červánky

červeneli a červeneli. A duša ženy, ktorá prednedávnom precitla, sa teraz mohla porozhliadnuť a započúvať sa do toho, o čom sa rozprávali ľudské dietky v pozemskom svete, keď v tušení zažili niečo z toho, čo možno zažiť v imaginatívnom svete. Počula zo zboru ľudských dietok, čo zaznievalo z duší tých najlepších ako ich tušenie, toho, čo sami nepoznali z imaginatívneho poznania, čo ale vyplývalo z najhlbších základov ich duše a slúžilo celému ľudstvu ako ukazovateľ. Ľudstvo načúvalo hlasu básnika, ktorý tušil veľkosť toho, čo ľudská duša zažíva, keď sa ocitne v imaginatívnom svete. Duša ženy chápala, že musí zachrániť to, čo tu bolo ako spoly zmrznutá veda, chápala, že to musí zahriať a predchnúť tým, čím je ona sama – najprv tým, čím je ako umenie. Že to, čo si so sebou priniesla ako spomienku na nočný sen, musí oznámiť napoly zmrznutej vede. A spozorovala, ako rýchle tá spoly zmrznutá veda opäť ožila, keď prijala umeleckú zvesť ako poznanie.

Opäť sa pozrela smerom k červánkom. Červánky sa jej stali symbolom toho, z čoho sama precitla a symbolom vlastných imaginácií. A pochopila, čo tak múdro povedal básnik zo svojho tušenia. Čo počula z nového ducha, to jej zaznelo v ústrety od zeme:

Len s červánkami krásy

Vstúpiš do zeme poznania!